

Denne artikkelen kan kopieres fritt og videreformidles til andre.

En forutsetning er at navn på utgiver (Strinda historielag), årbokas årstall og forfatter(e) oppgis.

Det må ikke foretas endringer i artiklene.

Det er ikke tillatt å skanne eller kopiere bilder i bøkene for bruk i andre sammenhenger.

Ole Olsen Qvam og det Qvamske legat

Av Agnar Auran

I 2008 ble det “Qvamske legat til saueavlens fremme” nedlagt, og kr 75 000 ble overført til Voll 4H gård på Moholt. Hva er dette for et legat, og hvem var Qvam?

Ole Olsen Qvam var født på Inderøya 16. april 1766. Han kom som ung mann til Trondheim og var i flere år hoboist* i militærmusikken her. Han måtte slutte som musiker grunnet sviktende helse i 1794. Samme år, 28 år gammel, ble han gift med 54-årige Karen Mogensdatter Berg, som drev landhandel på Bakklandet.

Qvam fikk nå borgerskap i byen og overtok forretningsdrifta til kona. Virksomheten ble drevet fra Nedre Bakklandet nr. 14. Han eide også pakkhuset (brygga) rett over gata, som han selv hadde fått bygd - og nabogården nr. 17. Driften ble nå betydelig utvidet. Forretningen hadde et omfattende vareutvalg - fra knapper og tråd til hatter, vin, brennevin, mel og sukker. Han kjøpte sild og fisk fra Nord-Norge og handlet landbruksvarer med bønder i distriktet. Det var stor omsetning av byggevarer

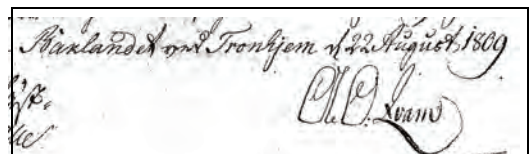
Ole Olsen Qvam 1766 - 1836.

Fra Magnus Lie: *Legater og stiftelser i Strinda*, Trondheim 1925.

og husholdningsartikler. Han formidlet også salg av høy og halm til fôr.

Ole O. Qvam interesserte seg mye for ungdommens yrkesopplæring, og han oppretta i 1810 en arbeidsskole på Bakklandet der gutter kunne få undervisning i dreining - og arbeide i tre, metall og bein. Det guttene laget, ble solgt til inntekt for skolen. Qvam var sjøl forstander for skolen og sørget for skolens

*. En hoboist spilte obo eller fagott - men ordet ble også brukt som betegnelse for en militærmusiker.

økonomi. I de første årene gikk det bra for skolen, men i mai 1817 måtte den stanse da utgiftene stadig hadde steget pga. synkende pengeverdi - mens inntektene hadde gått ned. I januar 1825 startet skolen opp igjen og flyttet til Strindas faste skole på Eli plass på Lademoen. Driften ble holdt i gang med frivillige gaver og et beløp fra Strindens skolekasse. Antallet elever var 8 til 10, og undervisningen var fra "7 morgen til 7 aften". Bidraget fra skolekassen ble senere tatt bort, og i 1839 opphørte skolen.

Qvam var en meget ansett mann. Han var medlem av Strinden bygdekommisjon og verge for Bakke kirke. Han var også forstander for Bakklandet skole. I 1813 gjorde kongen ham til danebrogsmann - han fikk Danebrogkorset i sølv, et hederstegn som ble innstiftet i 1808 og gitt også til nordmenn fram til 1814.

I pantebok for Strinda finner vi at Qvam var eier av Presthus gård på Ranheim - matr. nr. 499. Han fikk skjøte datert 19. august 1809 - og tinglest 1. september samme år. Presthus ble igjen solgt til Isak Dahl med skjøte av 30. september samme år - og tinglest 2. oktober. Hva som var hensikten med kjøpet og det raske salget av Presthus, er vanskelig å forstå, men kanskje var Presthus for langt på landet, eller var det en forretningstransaksjon mellom to av byens kjøpmenn? En kan føye til at det var mye eiendomssalg i Strinda på 1800-tal-

let, svært ofte var det kjøpmenn og embetsmenn som var de mest aktive.

Fra sin oppvekst på Inderøya hadde han fattet interesse for sauehold, og det var med tanke på saueavl han i 1811 startet oppkjøp av gård og grunn til det som skulle bli Saxenborg gård. (Se artikkel s .74).

Madam Qvam døde i 1817, 77 år gammel. Da Ole O. Qvam døde i 1836, hadde han med dyktighet og flid samlet en pen formue. Størstedelen av formuen ble testamentert til slekt, venner og tjenere. Arbeidsskolen på Lademoen fikk 200 spd. til et fond til reparasjon og vedlikehold av huset. Resten av hans formue skulle deles i 2 - den ene halvparten til hjelp for fattige fiskere til fiskeredskaper og båt, og den andre til et legat for opphjelpe av saueavlen i Strinda. Det ble 711 spd. på hver halvpart. Etter at industriskolen ble nedlagt i 1839, ble beløpet skolen fikk, stående i bank som Industriskolens fond. Dette fondet eksisterte i 1925 med kr 10673,46. I 1903 fikk den nye amtsskolen på Moholt kr 5 000 fra fondet.

I testamentet står det om legatet for fremme av saueavl:

Under Strindens prestegjælds bygdekommisjon og stiftsdireksjonens overbestyrelse, anvendes til indkjøb av 10, 20 à 30 par gode engelske faar (med et par forståes en sau og en vær) av spansk eller engelsk race, hvorav bygdekommisjonen tildeler de vindskibeligste,

ædruligste og retskafne mænd i prestegjældet hver et par uten betaling, men under forpligtelse av i det 3dje aar fra dette par faars mottagelse at levere frit et par unge faar til en anden bra mand i prestegjældet som endnu ingen har faat av denne race, og hvem det likeledes paaligger i det 3dje aar derfra at levere et par av racen til atter en anden og saa fremdeles til racens forplantelse over hele prestegjældet til industriens ophjælpning.

Enhver der saaledes har mottat engelske faar, er forbunden til, naar 3 aar er forløpet fra faarenes mottagelse, at forevise for stiftdireksjonen prøver av forskjellige av bemeldte faars uld fortærdigede tøier. – Alt under bygdekommisjonens bestyrelse. Til hensigtens opnaaelse er det selvfølge at de mænd der erholder faarene, ei maa disponere ved salg, slagtning, eller paa anden maate over dem til hinder for bestemmelsen.

Først i 1861 kom penger fra det Qvamske legatet til nytte - da ble det for legatets midler fra Aas høiere landbruksskole innkjøpt 2 værere og 10 søyer av Oxford Down-rasen. Sauene var året før innkjøpt for statens regning fra England, og rasen var særlig godt skikka til ullproduksjon under våre forhold. Dyrene ble stasjonert ved landbruksskolen på Rotvoll*, og lammene

*. Landbruksskolen på Rotvoll var i drift fra 1860 til 1870.

Regler for dem som mottar lam av det Qvamske legat:

- 1) De som får lam av det Qvamske legat, forpliktet til å sørge for at dyrene til enhver tid er i godt foret stand, likesom behandling for øvrig må være forsvarlig i enhver henseende.
- 2) Den som av legatet har mottatt vær og ikke selv har et tilstrekkelig antall søyer til bedekning, plikter uten godtgjørelse og la den benyttes av naboer. Sauer må ikke slippes i felles havnegang sammen med ukastrerte værere av dårlig rase.
- 3) Intet dyr må slaktes eller avhendes før det er 5 år gammelt. Hvis det av en eller annen grunn må utmønstres tidligere, skal værstemplingskomiteen varsles derom innen slaktning eller avhendelse foregår.
- 4) Alle mottagere av lam er forpliktet til å møte på nærmeste sted ved de av værstemplingskomiteen bekjentgjorte værstemplinger og mønstringer om våren.
- 5) Alt avkom etter utdelte dyr som er skikket til avlsdyr, bør søkes bevart dertil.
- 6) Lammet er mottakers eiendom med anførte begrensninger.
- 7) Overtredelser av disse regler kan medføre at lammet må tilbakeleveres eller erstattes.

Vedtatt av Strinda Herredstyre 15. oktober 1917.

ble utdelt til gårdbrukere i Strinda. Senere ble det årlig valgt en værmønstringskomité som stod for kvalitetskontroll av avlsværer og innkjøp og fordeling av lam til gårdbrukere. Vedtak om fordeling ble gjort av formannskapet etter innstilling fra værmønstringskomiteén.

I 1930-åra fikk Strinda Landbrukslag årlig tildelt midler fra det Qvamske legat

Bekjendtgjørelse.

Stemplingen av de avlsvædre, der kan slippes i fælles havnegang i Strinden foregaard paa følgende steder og tid:

Mandagen den 5te mai	paa Dahls minde	hos E. Samdahl	kl. 10 fm.
Do.	do. Være	Ole Siim	- 11 -
Do.	do. Valset	S. Valset	- 1 em.
Do.	hos E. Solem	Fredrikkested	- 3 -
Do.	A. Grenndal	Dragvold	- 4 -
Tirsdagen den 6te mai	paa Nardo	hos Henrik Haugen	kl. 9 ¹ / ₂ fm.
Do.	do. Udler	E. Evensen	- 10 ¹ / ₂ -
Do.	do. Bjerkmyr	Arnt Olstad	- 11 -
Do.	do. Eklesbakken	Ole Randli	- 12 md.
Do.	do. Brurok	Ole Dalen	- 1 em.
Do.	do. Siim	P. Siim	- 3 -
Lørdagen den 10de mai	hos Albert	Vaaddan	- 3 -

De der har modtaget vædre af det Kvamske legats midler, er pligtig til at fremvise disse ved det nærmeste averterte mødested.

Ustemplede vædre er forbudt at slippe i fælles havnegang. Overtrædelse vil blive paatalt.

Strinden den 26. april 1913.

Annonse i Dagsposten

Komiteen.

til leie av værhamn i Strinda. I 1937 ble et medlem av landbrukslaget, senere formann C.B. Alfsen, sendt til England med midler fra legatet for innkjøp av avlssauer av Oxford Down-rasen. I et referat fra et møte i landbrukslaget, står det at det var interessant å høre ham fortelle fra saueutstillinga i England. I årene før og etter siste krig var det stort behov for norsk ullgarn. Saueholdet fikk dermed et oppsving, og avlen ble nå organisert. En fikk avlspaner med værringer og avkomgranska avlsdyr. På Byåsen og i Sunndal var landets to eneste værringer for rasen Oxford Down. John Vaadan, Byåsen, var en dyktig saueoppdretter som deltok på utstillinger og i værringer. Sønnen Terje kan fortelle om godt samarbeid med sunndalingene.

John Vaadan var i en årrekke formann for det Qvamske legat fram til 1980 da jeg tok over. De siste åra har sauetallet blitt vesentlig redusert, men på Strinda kan barn fremdeles komme i kontakt

Sauerasen Oxford Down.

Foto: Oxford Down Breeders Association.

med sau på Voll 4H gård. Styret i det Qvamske legat foreslo derfor at legatet skulle avvikles og pengene bli overført til 4H gården. Legatmyndighetene sa seg enig, og kr 75 000 ble overført i 2008.

Kilder

1) *Legater og stiftelser i Strinda*. Utgitt av Strinda kommune ved Magnus Lie. s. 10 - 17. Trondheim 1925.

2) *Strinda bygdebok, 2. bind*, s. 411 - 415: Fylkessekretær Grande: Sauen i Strinda. Strinda bygdebokkomite. F. Brun bokhandels forlag 1947.

Værhavninga på Stokkan

Både før og under siste krig økte saueholdet i Strinda, og behovet for egen havning for graværer (avlsværer) var prekært. Værene kunne ikke slippes sammen med sau og lam på vanlig beite. Det var derfor stor glede blant saueeierne da Asbjørn Hagen gjerdet inn Stokkanmarka og fra 1947 av tilbød beite for værer.

Dagen for beiteslipp var nøye planlagt, og alle dyrene måtte slippes samtidig. Innhegninga værene først ble sluppet ut i, var liten for at kampen om rang skulle skje uten for store skader.

Foruten væreierne var det mange skuelystne som var møtt opp denne dagen. Kampen mellom dyra var spennende, særlig for barn og unge. Værene tørnet sammen skalle mot skalle, og sjøl om trøa var trang og dyra fikk liten fart, hørtes smellet som geværskudd. Noen værer ble litt "groggy" etter duellen, men etter hvert ble rangordningen etablert, og dyra falt til ro. Neste dag kunne den trange trøa tas bort og dyr slippes i heile Stokkanmarka. Det hendte at det gikk riktig galt, som da Stokkanværen stanga i hjel Dragvollværen.

I bildet til høyre er det over 40 værer i den trange trøa ved slipping. I venstre bilde ser vi Kristian Dahle fra gården Trines Minde, Blussuvoll, til venstre - og grunneier på Stokkan øvre, Asbjørn Hagen, foran hytta på Stokkleiva. Hytta ble bygd av Kristian Dahle på grunnmuren til husmannsplassen Stokklev, den eldste og største av husmannsplassene i Strindamarka. Hytta ble kalt Dahlehytta eller Gulhytta og ble seinere kjøpt av Bjørn Hagen på Stokkan. I dag er det bare grunnmuren igjen, da hytta brant i 1966 og aldri ble gjenoppbygd. Dahle hadde tilsyn med værene på beite. Bilder utlånt av Bjørn Hagen.